

Стопанска Академия "Димитър Апостолов Ценов" – Свищов
Катедра „Международни икономически отношения“

РЕЦЕНЗИЯ

от Проф. д.и.к.н. Таня Горчева –

преподавател към катедра "Международни икономически отношения"

член на научно жури по процедура

за присъждане на научна и образователна степен „Доктор“

по научната специалност

„Световно стопанство и международни икономически отношения“

на тема:

**„Въздействие на екологичната политика на Европейския съюз
върху международната конкурентоспособност на българските
предприятия (по примера на химическата промишленост)“**

АВТОР: БОРИСЛАВ ЕМИЛОВ БОЯНОВ

Научен ръководител:

Доц. д-р Карина Саркисян-Дикова

I. Общо представяне на дисертационния труд

Предложението ръкопис е в обем от 197 стандартни страници, вкл. приложенията и представлява завършен и добре структуриран научен труд от гледна точка на основните опорни точки: екологичната политика на Европейския съюз; екологични регулатии; сравнителни предимства в химическата индустрия и международна конкурентоспособност на българските предприятия от тази индустрия.

Съдържанието е структурирано в три глави, увод и заключение, които са изградени съобразно предписанията за форматиране на подобен вид научно изследване. В техническо отношение се забелязва коректност при оформянето на схемите, фигураните и таблициите. Добро впечатление прави достъпният и разбираем език на изложението.

В по-голяма част от изложението е приложен научно-изследователски подход с цел анализиране на процесите и явленията, свързани с екологичната политика на ЕС и прилежащите и регулатии, но наред с това се дава приоритет и на познавателния характер на разглежданите въпроси, определящи конкурентоспособността на отрасли и производства у нас, попадащи в обхвата на посочената политика. Прилагат се методики за оценка и измерване на ефекта от прилагането на европейските регулатии за опазване на околната среда, вкл. регламентите „REACH”, „KLP” и „PIC” и тяхното въздействие върху конкурентоспособността на фирмите, които ги произвеждат с цел подобряване пазарното им позициониране.

Разработката се отличава с богат списък на използваните литературни и документални източници (над 162 на български и английски език), в голямата си част актуални и съвременни, на водещи имена в областта на европейската интеграция, екологията и конкурентоспособността което е безспорно предимство. В техническо отношение се забелязва прецизност и коректност при оформянето на приложенията. Добро впечатление прави експертният език на изложението.

В началото на дисертационния труд коректно **са дефинирани обектът** на изследването – екологичната политика на ЕС с нейния инструментариум за опазване на околната среда и за въздействие върху субектите от химическата индустрия и **предметът на изследването** - влиянието на екологичните регулатии на Европейския съюз върху международната конкурентоспособност на предприятията от химическата промишленост в Република България. **Целта** на изследването е “да се анализира въздействието на политиката на Европейския съюз в областта на околната среда върху международната конкурентоспособност на стопанските субекти от химическата индустрия в Република България”. Ясно са формулирани и **задачите** на изследването. **Изследователската теза** е формулирана прецизно в съответствие с обекта, предмета и целта.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1) Актуалност на темата

Предложението ръкопис се отличава с актуалност на темата. Политиката за опазване и възстановяване на околната среда в Европейския съюз е важен момент

от цялостната философия на интеграционните процеси, затова нейното прилагане е важна част от стремежа за подобряване пазарната конкурентоспособност, което го превръща във важна задача за националните производители. Проследявайки съдържанието на разработката, става ясно, че наред с чисто теоретичните постановки се поставят и редица прагматични проблеми за пазарното позициониране на българските фирми от химическата промишленост на международния пазар, а това се оценява като положителен момент.

2) Бележки по съдържанието на дисертационния труд

Добро впечатление оставя теоретичният фундамент при изграждането на основната постановка на дисертационния труд. Представени са мнения, дефиниции, аспекти и подходи на различни автори и теоретични школи от отделните времеви периоди, работещи в областта на европейските регионални политики и фондове за финансиране на екологично насочени дейности, канализиращи средства за решаването за екологичните проблеми на производства, потенциално заплашващи опазването на околната среда.

Безспорно положително качество е и фактът, че се разглежда широка теоретична постановка за развитието на европейската политика в областта на опазване на околната среда – нейната еволюция и постижения на всеки отделен етап. Проследяват се договорите в ЕС, свързани с опазване на околната среда, като се изтъква съществения принос на всеки един към изграждането на общата политика.

Положителен момент представлява анализа за въздействието на екологичните регулатии върху конкурентоспособността на фирмите от химическата индустрия в България.

3) Методологична конструкция и инструментариум

В първа глава при изработване на теоретичните постановки, необходими като фундамент за изследването по-нататък, се използват общеизвестни методи логическа проверка; каузални зависимости и др. Добро впечатление прави изясняването на понятийния апарат и прецизирането на основните категории. Положително от методологична гледна точка се оценява фактът, че преди да се пристъпи към проследяване еволюцията на европейската екологична политика се изясняват общите принципи на ЕС в областта на околната среда.

Във втора глава се пристъпва към изясняване същността на втората страна от разработката, а именно международната фирмена конкурентоспособност, като се използват основно постановките на Майкъл Портър за международната конкурентоспособност. Добро впечатление прави разглеждането на факторите на

международната конкурентоспособност в техните отделни аспекти – в динамичен аспект и според нивата на управление в националното стопанство. Направен е опит за извеждане на методика и формулен апарат, но не става ясно какво точно ще се измерва в следващата емпирична част – международната конкурентоспособност, търговската специализация на страните или конкурентоспособността?

В трета глава на разработката анализът акцентира върху въздействието на екологичните регуляции върху конкурентоспособността на фирмите от химическата промишленост у нас.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

1. Систематизирани са теоретичните основи на европейската екологична политика, като в еволюционен план са подредени постиженията в основните договори и програми за действие в хронологичен ред.
2. Създадена е технологична рамка, с чиято помощ се оценява въздействието на екологичните регуляции върху международната конкурентоспособност на производствените предприятия, произвеждащи опасни за околната среда продукти.
3. Проследени са търговските потоци на химически продукти от вносно-износната листа на България с основните търговски партньори, въз основа на които се посочват сравнителните предимства на националната химическа промишленост.
4. Провежда се емпирично изследване за въздействието на регламентите „REACH”, „KLP” и „PIC” върху конкурентоспособността на българските фирми, с което се разкриват положителните и отрицателните ефекти от влиянието на конкретните регламенти, като част от европейската екологична политика, засягаща пряко и конкретно българското производство.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

1. От методологична гледна точка е добре да се разграничават равнищата на изследване - дали на отраслово ниво или на ниво фирма, а може би се има предвид производствена единица се разглеждат проблемите за конкурентоспособността.
2. Разкриването на целите и спецификата на екологичната политика не са достатъчно обвързани с триадата: „устойчиво икономическо развитие – екологична политика – благосъстояние в националното стопанство – баланс на интересите“.

3. В частта „Развитие на европейската политика в областта на опазване на околната среда“ би следвало да се отбележи, че съществува взаимодействие и приемственост не просто между ЕС и ООН, а конкретните точки на пресичане между действията на ЕС и аналогичните на Конференцията на страните (Conference of the Parties - COP 21) по Рамковата конвенция на ООН за изменение на климата (РКООНК) - United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Добре е да се очертае също така и взаимодействието на европейската политика с тази на ОИСР, вкл. по отношение на мерките за повишаване на конкурентоспособността.

4. В параграф 1.2. на първа глава - „Цел и специфика на екологичната политика“ - е добре да се засегне аспектът, как екологичните ефекти могат да се постигнат с икономически средства. Пак в тази връзка ще е добре ако се потърси общото и различното между РКООНК и европейската политика за преминаване към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика с по-ефикасно използване на ресурсите, т.н. въглеродните стандарти, сертифициране и етикетиране на стоките, свързани с въглеродния отпечатък на продукта.

V. Бележки по съпътстващите приложени документи

Разработеният и приложен автореферат отразява напълно структурата и съдържанието на дисертационния труд. В него систематизирано, но в синтезиран вид са изложени основните идеи и постановки, разгърнати в изложението на дисертационния труд. Положителен момент представляват насоките за бъдещи изследвания, свързани с темата на дисертационния труд.

Към документите, предназначени за научното жури са приложени още справки за публикации, свързани с темата на дисертационния труд, както и за участия в научни форуми. Следва да отбележим богатия актив, въплътен в научните публикации, а именно глава от колективен монографичен труд; в съавторство участие в научна студия; самостоятелна статия и два доклада. В справката за участия в научни форуми са отразени шест – съответно преди всичко, проведени у нас, но с чуждестранно участие.

VI. Обобщено заключение и становище

Въз основа на изложената информация стигам до заключението, че дисертационният труд на тема „**Въздействие на екологичната политика на**

Европейския съюз върху международната конкурентоспособност на българските предприятия (по примера на химическата промишленост)“ , както и приложените документи за отразяване дейността и публикациите на кандидата отговарят напълно на изискванията по установените критерии, за присъждане на образователно квалификационна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“ в професионално направление 3.8. „Икономика“. По тази причина предлагам на научното жури да даде положителен ВОТ.

22.05.2019 г.

Свищов

Рецензент:

(Проф. д.ик.н. Т. Горчева)

